

TOHOLAMMIN
OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

Sisällys

1. Opiskeluhoollon käsitteet, tavoitteet ja toimintaperiaatteet	3
2. Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoollon palvelut	4
3. Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja sen toimintatavat	5
Opiskeluhoollon ohjausryhmä	5
Koulun opiskeluhooltoryhmät	5
Opiskeluhoollon alueellinen yhteistyöryhmä	6
4. Ohjaus ja nivelvaihtely	7
Prosessin kulku nivelvaiheessa	7
5. Yksilökohtainen opiskeluhoolto	10
Yksilökohtainen opiskeluhoolto prosessi	10
Opiskeluhooltokertomuksen laatiminen	10
Opiskeluhooltorekisterin salassapito- ja kirjaamiskäytänteet	11
6. Opiskeluhoollon monialaiset palvelut	12
Kouluterveydenhuolto	12
Psykososiaaliset palvelut: koulukuraattori ja -psykologi	13
Psyykkarit	13
Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tuki	14
Kouluruokailu	14
Koulukuljetus	14
Opiskeluhoolto ja lastensuojelu	15
Nuorten päihde- ja mielenterveystyö	16
Perheneuvola	16
Lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikka ja sairaalakoulu	17
Nuorisopalvelut	17
Nuorisovaltuusto	18
Nuorisotilat	18

Etsivä nuorisotyöntekijä	18
Poliisi.....	19
7. Turvallinen arki.....	20
Turvallisuuden edistäminen	20
Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.....	20
Oppilaiden suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.....	21
Käyttäytymisohjeet ja seuraamukset.....	21
Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen	22
8. Yhteistyö oppilaiden ja opiskelijoiden sekä heidän huoltajiensa kanssa.....	24
Oppilaan ja opiskelijan vaikuttamismahdollisuudet kouluyhteisössä	24
Kodin ja koulun välinen yhteistyö.....	24
Huoltajille tiedottaminen	25
Tiedonsaanti.....	25
9. Opiskeluhoitotyön toteutuminen ja seuranta	26
Opiskeluhoitoryhmän työn arviointi	26
Ennaltaehkäisevän opiskeluhoitotyön arviointi koko kouluyhteisön tasolla.....	26

1. Opiskeluhuollon käsitteet, tavoitteet ja toimintaperiaatteet

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuoltoa on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu **opiskeluhuolto** että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu **opiskelijahuolto** (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki § 3).

Perusopetuksen opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennalta ehkäisevänä ja koko oppilaitosyhteisöä tukevana monialaisena **yhteisöllisenä (YHR)** ja **yksilökohtaisena (ATR)** opiskeluhoitona oppilaiden ja opiskelijoiden sekä heidän huoltajiensa, opetus-, sosiaali- ja terveystoimen ja muiden tahojen (palveluverkostojen) kanssa.

YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO (YHR)

- Yhteisöllistä, koulu yhteisöä tukevaa
- Ensisijaisesti ennalta ehkäisevää

YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO (ATR)

- Yksilökohtaista tukea
- Monialaista yhteistyötä

Opiskeluhuollon tavoitteena on

- edistää oppilaiden ja opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia
- edistää oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta
- ehkäistä ongelmien syntyä korjaavan työn sijaan
- edistää koulun ja opiskelu ympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja koulun yhteistyötä
- mahdollistaa varhainen, matalan kynnyksen tuki tarvitseville
- tukea yksilöä yhteisöä kehittämällä
- tukea opettajan työtä.

2. Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhuollon palvelut

Toholammin perusopetuksessa on noin 450 lasta ja nuorta, joista alakoulun oppilaita on noin kolmesataa ja loput yläkoulun oppilaita. Lukiossa opiskelee noin 75 opiskelijaa. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soite vastaa opiskeluhoitopalveluiden eli koulu- ja opiskelu-terveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalveluiden järjestämisestä. Opiskeluhoollon palvelut on tarkoitettu kaikille oppilaille ja opiskelijoille. He voivat tavata koulukuraattoreita ja koulupsykologeja koulunsa tai oppilaitoksensa tiloissa tai välittömässä läheisyydessä koulupäivän aikana.

Oppilaat, opiskelijat ja huoltajat voivat olla suoraan yhteydessä koulukuraattoreihin ja koulupsykologeihin Wilman kautta tai puhelimitse. Koulukuraattorin ja koulupsykologin palvelut ovat maksuttomia.

Mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun on järjestettävä koulukuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulutyöpäivänä sen jälkeen, kun oppilas tai opiskelija, hänen huoltajansa tai opettajansa on tätä pyytänyt, kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana työpäivänä.

Koulukuraattorin vastuulle kuuluvat yhteensä 450 esikoululaisen ja perusopetuksen oppilaan asiat sekä lukion noin 75 opiskelijaa. Lestijärven kuraattori on ollut Sykäräisen koulun oppilaiden käytettävissä.

Alakouluilla, yläkoululla ja lukiolla on yhteinen **terveydenhoitaja**. Terveystenhoitaja vastaa noin viidestäsadasta oppilaasta ja opiskelijasta. Kyläkouluilla terveydenhoitaja on tavattavissa kerran kuukaudessa. Herman Ojalan koululla, yläkoululla ja lukiossa terveydenhoitajan palvelut ovat käytettävissä neljänä koulupäivänä viikossa, jolloin oppilailla ja opiskelijoilla on mahdollisuus välittömään yhteydenottoon terveydenhuoltoon.

3. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat

Opiskeluhoito ohjausryhmä

Toholammin kunnassa toimii monialainen **opiskeluhoito ohjausryhmä**, joka vastaa opiskeluhoito yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Ohjausryhmän muodostavat sivistyslautakunnan puheenjohtaja, sivistysjohtaja, koulukuraattori, rehtorit, kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi, opinto-ohjaaja, perheneuvolan edustaja sekä sosiaalityöntekijä. Ohjausryhmä kokoontuu vähintään 2 kertaa lukuvuodessa. Koollekutsujana toimii sivistysjohtaja.

Koulun opiskeluhoitoryhmät

Opiskeluhoitoryhmät (YHR) vastaavat ala- ja yläkoulujen sekä lukion opiskeluhoito suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opiskeluhoitoryhmää johtaa koulun rehtori tai hänen nimeämänsä henkilö. Monialaisen ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoito toteuttaminen ja kehittäminen. Alakouluilla opiskeluhoitoryhmä on yhteinen ja yläkoulu-lukiolla on omansa.

Alakoulujen opiskeluhoitoryhmään kuuluvat koulujen ja opiskeluhoitopalvelujen edustajina rehtori, terveydenhoitaja, koulukuraattori, varhaisen tuen ohjaaja ja tarvittaessa psykologi. Ryhmään valitaan myös kaikilta alakouluilta opettajien, oppilaiden ja huoltajien edustajat ja tarvittaessa yhteistyötahot koulun ulkopuolelta. Yläkoulu-lukion opiskeluhoitoryhmään kuuluu lisäksi opinto-ohjaaja.

Opiskeluhoitoryhmä (YHR)

- tekee kokonaistarvekartoituksen ja määrittelee käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut
- suunnittelee toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoito edistämiseksi ja tukitoimien järjestämiseksi
- ohjaa yhteistyön järjestämisen kodin ja koulun ja muiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
- laatii suunnitelman väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä suojaamiseksi
- järjestää opiskeluhoito toteutuksen seurannan (omavalvonta)
- huomioi Toholammin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman
- kokoontuu vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa.

Opiskeluhuollon alueellinen yhteistyöryhmä

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella toimii oppilas- ja opiskeluhooltolain mukainen alueellinen yhteistyöryhmä, johon kuuluu koulutuksen järjestäjien, huoltajien sekä opiskeluhuollon edustajat. Toholammin kuntaa ryhmässä edustaa pysyvästi sivistysjohtaja. Lestijokilaakson huoltajilla on yhteistyöryhmässä kiertävä edustus ja Toholammin huoltajien edustaja osallistuu työskentelyyn joka 3. vuosi.

Yhteistyöryhmän tehtävänä on:

1. valmistella alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma hyvinvointialueen aluevaltuustolle,
2. seurata alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman toteutumista sekä lisäksi opiskeluhooltopalvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteutumista, ja
3. käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhuollon yhteistyökysymyksiä sekä
4. huolehtia muista sille erikseen annettavista tehtävistä.

4. Ohjaus ja nivelvaihtely

Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppijan onnistumista opetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppijan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää oppijoiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa

Ohjaustoiminta muodostaa koko perusopetuksen ja lukion läpi kestävän jatkumon, jonka toteutuminen taataan siten, että ohjaustyöhön osallistuvat opettajat toimivat yhteistyössä oppijan opintopolun aikana ja opiskelun nivelvaiheissa.

Toholammin kunnan perusopetuksessa oppilasta aiemmin opettanut opettaja huolehtii koulunkäynnin kannalta oleellisesta tiedonsiirrosta seuraavalle opettajalle. Kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta ja opiskelijaa oppiaineiden opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiaan sekä ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Jokaisen opettajan tehtävänä on oppilaiden ja opiskelijoiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen.

Nivelvaiheiden tiedonsiirto on kuvattu ohessa.

Prosessin kulku nivelvaiheessa

Päivähoidosta esiopetukseen

- Päivähoidon ja esiopetuksen/koulun moniammatillinen ryhmä kokoontuu keväällä tiedonsiirtopalaveriin ja käynnistää tulevien esioppilaiden mahdollisen tuen tarpeen suunnittelun. Ryhmään kuuluvat varhaiskasvatuksen opettaja, esiopetuksen opettaja, erityisopettaja sekä mahdollisesti myös terveydenhoitaja ja kuraattori.
- Esioppilaiden ja huoltajien tutustumispäivä järjestetään toukokuussa.
- Koulukuraattori tapaa alkukesästä esioppilaat ja heidän huoltajansa, tapaamista tarjotaan ja siihen on mahdollisuus, mikäli he haluavat
- Koulukuraattori tapaa esikoululaiset pieninä ryhminä tai yksittäin lukuvuoden aikana

Alakoulusta yläkouluun

- Yläkoulun opo ja erityisopettaja huolehtivat alakoulujen oppilaiden tiedonsiirrosta käymällä alakoulujen erityisopettajien ja oppilaiden luokanopettajien kanssa tarpeelliset keskustelut.
- Koulukuraattori käy nivelvaiheen haastattelun jokaisen kuudesluokkalaisen kanssa. Osittain nivelvaiheen haastattelu toteutetaan seitsemännen luokan alussa (mm. Ullavan oppilaat etäisyyden vuoksi)
- Yläkoulun erityisopettaja, opo ja tukioppilaat vierailevat kuudensissa luokissa ja pitävät yhden luokkatunnin kuudensille luokille yhdessä tukioppilaiden kanssa aiheena yläkoulun käytänteet.
- 6. luokkien luokanopettajat, yläkoulun ja alakoulun rehtorit, erityisopettajat, opinto-ohjaaja sekä koulukuraattori pitävät erillisen tiedonsiirtopalaverin luokkajakoihin liittyen.
- Toukokuussa on yhden koulupäivän mittainen tutustumispäivä, jossa tukioppilaiden johdolla jatketaan ryhmäytymistä luokittain.
- Luokanohjaajat ja tukioppilaat järjestävät syksyllä koulun alettua tervetuliaispäivän 7. luokan oppilaille, tavoitteena on luokkahengen vahvistaminen.
- Kodin ja koulun yhteistyötä syvennetään syyskuussa yhteisessä vanhempainillassa sekä luokkakohtaisilla tapaamisilla.

Yläkoulusta toiselle asteelle

- Yläkoulusta toiselle asteelle siirtymistä tuetaan syksyn aikana tutustumiskäynnein lähialueen jatko-opintovaihtoehtoihin. Lisäksi koululle järjestetään vierailijoita eri oppilaitoksista.
- Syksyllä järjestetään vanhempainilta, jossa lähialueen koulutuksen järjestäjät esittäytyvät ja esittelevät koulutustarjontaansa. Iltaan ovat tervetulleita sekä huoltajat että oppilaat.
- Yläkoulun opo ja erityisopettaja huolehtivat yläkoulun oppilaiden tiedonsiirrosta käymällä tarvittavat keskustelut tulevan oppilaitoksen nimeämien edustajien (yleensä opiskeluhuollon koordinaattori, erityisopettaja, terveydenhoitaja ja/tai asuntolanohjaaja) kanssa toukokuun aikana.

- Koulukuraattori siirtää saattaen vaihtaen tiedot seuraavan oppilaitoksen koulukuraattorille yhdessä oppilaan kanssa tai hänen suostumuksellaan koulupaikan varmistuttua.
- Opiskelupaikan vastaanottamisen yhteydessä oppilaat täyttävät siirtymätiedot perusopetuksesta toiselle asteelle -lomakkeen, joka lähetetään tulevaan opiskelupaikkaan.

Lukiosta korkea-asteelle

- Lukio-opintojen aikana opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opintosuunnitelma. Ohjauksessa huomioidaan myös opiskelijan suunnitelma ylioppilaskirjoituksia sekä jatko-opintoja ja uraa ajatellen.
- Valmistuneet ylioppilaat voivat hakea opiskelupaikkaa korkea-asteelta sekä myös toisen asteen koulutuksista.
- Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukion oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan.
- Lukion oppimäärän suorittaneella henkilöllä, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada ohjausta opintoihin hakeutumisessa sekä urasuunnittelussa valmistumista seuraavan vuoden aikana.

5. Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtainen opiskeluhoolto-prosessi

Yksilökohtaisessa opiskeluhooltoasian käsittelyssä asiantuntijaryhmä kootaan tarpeen mukaan. Se sisältää yksittäiselle oppilaalle ja opiskelijalle suunnatut

- koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut
- opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut
- monialaiset yksilökohtaiset opiskeluhoollon palvelut
- erityislaitoksissa järjestettävät sosiaali- ja terveystyöpalvelut.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto edellyttää aina oppilaan tai opiskelijan ja tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumusta (esim. Wilma-viestin). Yksilön osallisuus, toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa oppilaan iän, kehitystason ja muiden henkilökohtaisten edellytysten mukaisesti. Oppilaan, opiskelijan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella tai sanallisella suostumuksella, joka on kirjattu opiskeluhoollon asiakirjaan, hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua esim. asiantuntija tai läheinen. Suostumusta ei sen sijaan tarvita yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen liittyviin käsittelyihin ja selvitysten laadintaan.

Opiskeluhooltokertomuksen laatiminen

Yksilöä koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhooltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhooltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.

Kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan tai opiskelijan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan tai opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- asian aihe ja vireillepanija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet, kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- tiedot asian käsittelystä opiskeluhooltoryhmän kokouksessa

- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot
- toteutetut toimenpiteet
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Opiskeluhuoltorekisterin salassapito- ja kirjaamiskäytännöt

Opiskeluhuoltokertomukset sekä muut opiskeluhuoltotehtävissä laaditut tai saadut yksilöä koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää rekisteriä. Rekisterin vastuhenkilö päättää tietojen luovuttamisesta ja määrittää käyttöoikeudet rekisteriin. Opiskeluhuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat oppilasta, opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa sivulliselle, ellei siihen ole kirjallista lupaa asianomaiselta oppilaalta tai opiskelijalta, tai ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida suostumuksen merkitystä, hänen huoltajaltaan. Tiedon luovuttamiseen oikeuttavat myös eräät lait (Julkisuuslaki 24 § ja Perusopetuslaki 40 §).

Opiskeluhuoltokertomuksen Wilmaan kirjaa asiantuntijaryhmästä nimetty vastuhenkilö oppilaan / opiskelijan tukivälilehdeltä avautuvaan opiskeluhuoltokertomukseen.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö, koulupsykologi ja kuraattori kirjaavat yksilökohtaisen opiskeluhuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, joiden osalta rekisterinpitäjä ja vastuutaho on hyvinvointialue.

6. Opiskeluhuollon monialaiset palvelut

Oppilasta ja opiskelijaa tukeva yhteisöllinen koulu arvostaa oppilaiden, opiskelijoiden, opettajien, muiden koulu yhteisön jäsenten ja asiantuntijoiden sekä perheiden merkitystä toiminnassaan. Koulu tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan, jatko-opintoja tarjoavien oppilaitosten, hyvinvointialueen sekä muiden lasten kasvua ja kehitystä tukevien toimijoiden kanssa.

Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on koko koulu yhteisön hyvinvoinnin ja oppijoiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen. Työtä tehdään luottamuksellisesti yhdessä lasten ja nuorten, vanhempien, opettajien ja muun opiskelu huoltohenkilöstön kanssa. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu myös oppilaan työelämään tutustuttamisen aikainen terveydenhuolto.

Terveydenhoitaja ottaa vastaan oppilaita ja opiskelijoita koulu kohtaisesti sovittuina aikoina. Huoltajat voivat ottaa yhteyttä ja varata ajan lapsen ja nuoren terveyttä ja hyvinvointia koskevissa asioissa. Terveydenhoitaja tapaa oppilaita, opiskelijoita ja huoltajia myös säännöllisten terveystarkastusten yhteydessä. Laajat terveystarkastukset, joihin kutsutaan vanhemmat mukaan ja joihin kuuluu terveydenhoitajan tarkastuksen lisäksi lääkärintarkastukset, tehdään 1., 5. ja 8. luokilla. Joskus terveysasiat tarvitsevat tarkempia tutkimuksia ja selvittelyjä, jolloin terveydenhoitaja tai lääkäri ohjaa lapsen tai nuoren muiden asiantuntijoiden jatkotutkimuksiin. Näitä ovat mm. fysioterapia, ravitsemusterapia, suun terveydenhuolto, laboratorio sekä erikoissairaanhoido. Kouluterveydenhoitajan tai lääkärin vastaanotolta voidaan ohjata myös esimerkiksi kuraattorin ja psykologin vastaanotoille.

Kouluterveydenhuoltoon sisältyvät joskus myös lääkehoidolliset toimenpiteet. Oppilailla ja opiskelijoilla voi olla lyhyt- tai pitkäaikaissairauksia, joita hoidetaan omalla terveysasemalla tai muussa hoitoyksikössä. Lasten ja nuorten sairaudet voivat vaatia jatkuvaa, lyhytkestoista tai tilapäistä lääkitystä koulussa oloaikana. Koulussa annetaan ensiapua ja akuutisti sairastuneet tai tapaturmassa olleet ohjataan hoitoon.

Kouluissa lääkehoidon toteuttaminen on harvoin päivittäistä toimintaa. Koulun henkilöstö toteuttaa lääkehoitoa ainoastaan erityistapauksessa ja yhteisesti niin sovittaessa. Mahdollinen lääkehoidon käytännön toteuttaminen perustuu yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan, joka tehdään yhdessä vanhempien ja asiantuntijoiden kanssa.

Psykososiaaliset palvelut: koulukuraattori ja -psykologi

Toholammin Herman Ojalan, Kleemolan, Viitojan sekä Kuusiston kouluilla opiskeluhuollossa toimii yksi yhteinen koulukuraattori ja Sykäräisen koululla oma koulukuraattori. Soite Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue tuottaa koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut, jotka antavat tukea ja ohjausta koulunkäyntiin ja kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseen ja poistamiseen. Palveluilla edistetään myös koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämistä.

Psykososiaalisen opiskeluhuollon tehtävänä on auttaa ja tukea oppijoita ja heidän perheitään erilaisissa koulunkäyntiin, kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa yhteistyössä huoltajien kanssa ja heidän luvallaan kuitenkin muistaen, että oppijalla on aina itse niin halutessaan oikeus kuraattorinpalveluun. Työn tavoitteena on pyrkiä ehkäisemään ongelmien syntyä ja vaikeutumista varhaisella auttamisella. Työ on moniammatillista työtä, jossa yksilön ja perheen tilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti.

Koulukuraattoriin voi ottaa yhteyttä, jos jokin lapsen tai nuoren elämään tai koulunkäyntiin liittyvä asia askarruttaa tai huolestuttaa. Koulukuraattori ja koulupsykologi työskentelevät osana koulujen opiskeluhoitoa ja kuuluu koulun opiskeluhoitoryhmään. Koulukuraattori ja -psykologi tekevät yhteistyötä myös muiden lapsia ja nuoria auttavien viranomaisten kanssa.

Psyykkarit

Psyykkarit työskentelevät pääsääntöisesti nuorten tukena yläkouluissa ja 2. asteen oppilaitoksissa. Psyykkarit ovat mukana koulun arjessa ja tarjoavat matalan kynnyksen keskusteluapua erilaisiin mieltä kuormittaviin murheisiin ja huoliin. Lisäksi psyykkarit toteuttavat hoitajaksoja mielenterveyshäiriöiden hoitoon kouluilla.

Nuoret ohjautuvat psyykkarin vastaanotolle pääsääntöisesti kouluterveydenhoitajan tai muun opiskeluhoollon työntekijän ohjaamana. Useimmiten nuori hakeutuu psyykkarin juttusille ahdistuneisuuden, hermostuneisuuden, masennuksen tunteen tai koulun käyntiin liittyvien ongelmien vuoksi.

Työskentely tapahtuu yksilötapaamisina, konsultaatioina, verkostotapaamisina ja perheen kanssa tehtävänä yhteistyönä. Keskusteluiden tavoitteena on ehkäistä kasvuun ja kehitykseen liittyvien pulmien sekä erilaisten elämäntilanteiden aiheuttamien kriisien vaikeutuminen jatkossa.

Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tuki

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta perusopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää opetuksen järjestäjä. Oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan oppilaan opettajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön yhteistyönä hyödyntäen oppilaan huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Lukion opiskelijan oikeudesta tulkitsemis- ja avustajapalveluihin säädetään vammaispalvelulain nojalla.

Kouluruokailu

Opetukseen osallistuvalla tarjotaan jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria. Ruokailuhetki on oppilaalle ja opiskelijalle tärkeä. Kouluruokailulla tuetaan tervettä kasvua ja kehitystä. Kouluruokailun ja koulupäivän aikana mahdollisesti tarjottavien välipalojen järjestämisessä otetaan huomioon kouluruokailun terveydellinen ja sosiaalinen merkitys, ravitsemus- ja tapakasvatuksen tavoitteet sekä ruokailutauon virkistystehtävä.

Kouluillamme toimii yhteinen ruokalatoimikunta, jossa ovat jäseninä lasten ja nuorten, henkilökunnan, huoltajien, kouluterveydenhuollon ja ruokailun järjestäjän edustajat. Lapset ja nuoret osallistuvat kouluruokailun suunnitteluun ja toteuttamiseen. Yhteistyössä oppijan, huoltajan ja kouluterveydenhuollon henkilöstön kanssa sovitaan tukitoimista ja seurannasta yksilöllisissä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvissä tarpeissa. Koulut tiedottavat huoltajille kouluruokailun ja välipalan järjestämisestä. Koulujen ruokalista on nähtävissä kunnan nettisivuilla.

Koulukuljetus

Koulukuljetus järjestetään oppilaalle perusopetuslain sekä Toholammin kunnan koulukuljetusohjeen mukaisesti. Koulukuljetuksen perusteena on matka kotiosoitteesta (väestörekisteriin merkitty vakituinen asuinpaikka) kouluun ja takaisin. Matka mitataan

lyhintä ympäri vuoden kulkukelpoista turvallista reittiä pitkin. Koulumatka korvataan vain lähikouluun. Sivistystoimisto neuvoo perheitä koulukuljetusasioissa.

Lukiolaisen koulukuljetusta ohjaa Toholammin kunnan koulukuljetusohje sekä koulumatkatukilaki. Lukiolainen saa ohjeita koulukuljetukseen lukion kansliasta.

Opiskeluhoolto ja lastensuojelu

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä tarjoavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun ja huolenpitoon.

Lastensuojelutyön tarkoituksena on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelutyöllä tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Tällä työllä pyritään ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa otetaan ensisijaisesti huomioon lapsen etu.

Lasta, nuorta ja hänen perhettään tuetaan ensisijaisesti siten, että lapsi voi kasvaa ja asua omassa kodissaan. Lastensuojelutyötä tehdään yhteistyössä perheen ja sen lähiverkoston sekä eri viranomaisten kanssa. Yhteistyökumppaneina perheen tukemisessa ovat esimerkiksi päivähoido, neuvola, koulu ja nuorisotyö.

Lastensuojelutyön käynnistää huoli lapsen hyvinvoinnista, terveydestä tai kehityksestä. Hyvinvointia vaarantavia tekijöitä voivat olla esim. lapsen hoidon laiminlyönti, huoltajien päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat tai voimakkaat ristiriidat perheessä. Lapsi tai nuori voi myös itse vaarantaa hyvinvointiaan esim. käyttämällä päihteitä, laiminlyömällä koulunkäyntiään tai tekemällä rikoksia.

Lastensuojelulain 25 §:ssä säädetään ilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia niitä viranomaisia, jotka työssään toimivat lasten, nuorten ja perheiden parissa. Jokaisella koulun henkilökuntaan kuuluvalla on siis velvollisuus tehdä viipymättä **lastensuojeluilmoitus** salassapidon estämättä, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvitystä. Lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus sivuuttaa muussa lainsäädännössä säädetyn salassapidon.

Kaikilla lastensuojelulain 25 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla henkilöillä, joilla on velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen, on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä **rikosilmoitus poliisille**, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä lapseen kohdistunutta rikoslain (39/1889) 20 luvussa rangaistavaksi säädettyä **seksuaalirikosta** tai sellaista rikoslain 21 luvussa **henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena** rangaistavaksi säädettyä tekoa, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Nuorten päihde- ja mielenterveystyö

Nuorten päihde- ja mielenterveystyö on osa opiskeluhuoltoa. Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen ovat ensiarvoisen tärkeitä. Niillä voidaan ennaltaehkäistä ongelmakäytöstä. Kouluterveydenhoitajalla ja -lääkärillä sekä koulukuraattorilla on mahdollisuus puuttua lapsen, perheen ja nuoren päihdeongelmiin monin eri tavoin.

Huolestuttavasta päihteiden käytöstä tai sen epäilystä voi kertoa terveydenhoitajalle tai koulukuraattorille. He tekevät ensiarvion ja ohjaavat tarvittaessa jatkohoitoon. Päihdetyöntekijä (sosiaalityöntekijä, perheterapeutti) tulee pyydettyä ensimmäisen tapaamisen koululle, jolloin tapaaminen voi olla yhteistapaaminen lapsen/nuoren, huoltajien ja huolensa esittäneen työntekijän esim. terveydenhoitajan tai kuraattorin tai opettajan kanssa. Alaikäisen kohdalla myös lastensuojelun työntekijä kutsutaan paikalle.

EHYT ry:n kanssa tehdään ehkäisevää päihdetyötä 5., 6. ja 8.luokilla.

Perheneuvola

Perheneuvola on Keski- Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten palvelu, jonka tehtävä on tukea lapsiperheitä erilaisissa elämäntilanteissa.

Työmuodot

- ohjaus ja neuvonta lasten kasvatukseen, vanhemmuuteen ja perheeseen liittyvissä kysymyksissä
- lasten kehitykseen ja tunne-elämään liittyvät tutkimukset
- lasten yksilöpsykoterapia (rajoitetusti)
- pari- ja perhesuhteisiin liittyvien ristiriitojen selvittely ja hoito
- perheen vuorovaikutuspulmiin liittyvä selvittely ja hoito
- erilaiset vertaisryhmät aikuisille ja lapsille sekä ryhmäpsykoterapia lapsille
- työnohjaus ja konsultaatio lasten ja lapsiperheiden parissa työskenteleville

Lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikka ja sairaalakoulu

Lasten- ja nuorisopsykiatrian yksiköissä tutkitaan ja hoidetaan pääasiassa alle 18-vuotiaita. Nuorisopsykiatria tarjoaa hoitopalveluita 20. ikävuoteen ja kuntoutuspalveluita 22. ikävuoteen asti. Tutkimuksen ja hoidon tavoitteena on löytää ne avaintekijät - biologiset, psykologiset tai sosiaaliset -, joihin vaikuttamalla kielteinen kehityssuunta voidaan kääntää myönteiseksi.

Hoidon kulmakivi on yhteistyö lasten ja nuorten perheiden ja heidän lähiverkostojensa kanssa. Usein hoito koostuu eri hoitomuotojen yhdistelmästä. Esimerkiksi yksilöpsykoterapialla pyritään tutustumaan lapsen ja nuoren mielensisäiseen maailmaan, perheterapialla perheen vuorovaikutukseen ja lääkehoidolla lievittämään oireita. Erilaisissa ryhmissä (kuvataide, liikunta, musiikki, keskustelu) lapsen, nuoret ja heidän vanhempansa voivat tavata muita vastaavassa tilanteessa olevia ja löytää uusia näkökulmia ja ilmaisukeinoja. Myös hoito lapsen kotona on mahdollista.

Lasten tavallisimpia psyykkisiä häiriöitä ovat varhaislapsuuden vuorovaikutuksen häiriöt ja kehitysviiveet, masennus ja käytöshäiriöt, oppimishäiriöt sekä aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöt. Nuoruusikäisten keskeisiä häiriöryhmiä ovat ahdistuneisuushäiriöt, erilaiset masennustilat, syömishäiriöt ja ihmissuhdevaikeudet.

Sairaalakoulu tarjoaa koululle konsultaatiota lasten ja nuorten haastavissa tilanteissa. Sairaalakoulussa opiskelu edellyttää erikoissairaanhoidon asiakkuutta. Mikäli lapsen tai nuoren tilanne ei edellytä jatkuvaa osastohoitoa sairaalassa, voidaan joissakin tilanteissa erikoissairaanhoidon piirissä olevalle nuorelle tarjota sairaalakouluopetusta myös avopaikalla.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelut tarjoavat nuorille ohjattua toimintaa, kerhoissa, tapahtumissa ja retkillä. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan nuorten toiveita kuunnellen. Osallisuuskasvatus on yksi keskeisistä nuorisotyön palvelukokonaisuuksista. Sen välittömänä tavoitteena on aikaansaada nuorelle tunne osallisuudesta, kuulumisesta johonkin ja vaikuttamismahdollisuudesta. Osallisuuden tunteen myötä nuoren kasvua tuetaan itsestään, ympäristöstään ja yhteiskunnasta kiinnostuneeksi aktiiviseksi kansalaiseksi.

Toholammin kunnan nuorisopalveluiden käytännön toteuttamisesta vastaa liikunta- ja nuorisosihteeri. Kunnalla ei ole omaa nuorisotyöntekijää, mutta esimerkiksi evankelis-luterilaisella seurakunnalla on oma nuorisotyöntekijänsä.

Koulunuorisotyön kehittäminen on keskeinen kehittämiskohde. Avustuksen avulla on palkattu työntekijä lukuvuodelle 2023-2024. Kokemusten perusteella toimintaa kehitetään ja sen vakiinnuttamista harkitaan. Vaihtoehtona on myös perusnuorisotyön sekä koulunuorisotyön tehtävien vakiinnuttaminen kunnan toiminnaksi.

Kaustisen seutukunnan kunnat tekevät yhteistyötä nuorisoasioissa. Monialainen nuorten elinolosuhteita seuraava ja kehittävä työryhmä on seutukunnan sekä Perhon kuntien yhteinen. Se kokoontuu 3-4 kertaa vuodessa.

Nuorisovaltuusto

Toholammilla toimii nuorisovaltuusto, johon kuuluu 14 jäsentä. Jäseneksi valitaan aina kaksivuosikaudelle kolme 8. luokan oppilasta ja kolme lukion 1. vuosikurssin oppilasta ja heille varajäsenet. Sen lisäksi jäseneksi valitaan vuodeksi kerrallaan kaksi muualla opiskelevaa 13-18 – vuotiasta lamppilaista nuorta.

Nuorisovaltuusto tuo nuorten ääntä paremmin kuuluviin antaen mahdollisuuden ottaa kantaa ajankohtaisiin asioihin ja nuorille suunnattujen tapahtumien ideointiin ja järjestämiseen. Nuorisovaltuuston tavoitteena on saada nuorille mahdollisuus osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin. Nuorisovaltuusto kokoontuu vuosittain n. 6 kertaa lukukauden aikana ja osallistuu maakunnallisiin nuorisovaltuustojen tapaamisiin, joissa nuoret saavat tutustua samalla muiden kuntien nuorisovaltuustojen jäseniin ja vaihtaa ajatuksia heidän kanssaan. Myös hyvinvointialueella on oma nuorisoa edustava toimielin.

Nuorisotilat

Nuorille suunnatut nuorisotilat ovat yksi kunnallisen nuorisotyön muodoista. Toholammilla ei ole ollut hetkeen omaa nuorille tarkoitettu tilaa. Lukuvuodesta 2023-2024 alkaen tarkoituksena on osoittaa nuorisotilaksi sopiva tila koulunmäen alueen yhteydestä. Nuoremmat ovat myös käyttäneet kirjaston alakerran tilaa vapaa-aikanaan koulun jälkeen.

Etsivä nuorisotyöntekijä

Etsivä nuorisotyöntekijä tarjoaa 15—29-vuotiaille nuorille vapaaehtoisuuteen perustuvaa yksilöllistä neuvontaa ja ohjausta. Työskentelyn tavoitteena on tarjota tukea erityisesti niille

nuorille, jotka ovat vaarassa keskeyttää opintonsa, eivät ole löytäneet jatko-opiskelupaikkaa tai työpaikkaa valmistumisen jälkeen. Yhteistyön lähtökohtana ovat nuoren omat tavoitteet ja toiveet. Työskentely muotoutuu yksilöllisesti kunkin nuoren tilanteen mukaan. Etsivä työ jalkautuu sinne, missä nuoret liikkuvat. Nuoret voivat olla itse yhteydessä etsivään nuorisotyöntekijään tai ohjautua asiakkaiksi yhteistyötahojen kautta. Myös huoltaja, ystävät tai lähipiiri voivat olla etsivän työn ohjaajaan yhteydessä, jos huoli herää nuoren elämäntilanteesta. Yksilöohjauksen alkuvaiheessa nuoren tilanne kartoitetaan ja asetetaan tavoitteita yhdessä työskentelylle. Työskentely nuoren kanssa voi olla esimerkiksi keskustelua, neuvontaa, tukemista ja nuoren tutustuttamista eri palveluihin. Toholammin etsivä nuorisotyöntekijä vastaa myös Lestijärven kunnan etsivästä työstä (20 % työajasta).

Poliisi

Poliisin vierailut ovat luonnollinen tapa edistää turvallisuutta kouluissa ja oppilaitoksissa. Poliisi käy antamassa oppilaille liikennevalistusta, laillisuuskasvatusta sekä päihde- ja huumevalistusta. Poliisi antaa apuaan kouluille myös yksittäisten tapahtumien selvittelyssä, esimerkiksi koulukiusaamista koskevissa asioissa. Asiat käsitellään luottamuksellisesti ja tarvittavat jatkotoimenpiteet sovitaan yhdessä opettajien, oppilaiden vanhempien sekä mahdollisesti asiaan liittyvien muiden henkilöiden kanssa.

Äkillisissä tilanteissa, joissa poliisi tarvitaan välittömästi koululle, otetaan yhteyttä yleiseen hätänumeroon (112).

7. Turvallinen arki

Turvallisuuden edistäminen

Jokaisella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten, nuorten ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa, ja se on osa kouluyhteisön toimintakulttuuria.

Opiskeluhuollon tavoitteena on tukea toimintakyvyn säilymistä myös fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa sekä niiden edellyttämässä jälkihoidossa huolehditaan oppilaan ja koko yhteisön tarvitsemasta psykososiaalisesta tuesta.

Fyysistä turvallisuutta edistetään huolehtimalla koulurakennukseen, opetustiloihin, opetusvälineisiin, opetuksen järjestämiseen, opetustilanteisiin ja välitunteihin sekä kouluyhteisön ulkopuolella tapahtuvaan opetukseen liittyvistä turvallisuustekijöistä. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että työelämään tutustumispaikka on turvallinen ja että oppilaan oppimisympäristö on työelämään tutustumisen aikana oppilaalle turvallinen. Kouluyhteisön turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksiin, tapaturmien ennaltaehkäisyyn ja tietoturvallisuuteen liittyvät tekijät.

Turvallisuuden edistämässä ja turvallisuutta vaarantavien tilanteiden ennaltaehkäisyssä noudatetaan turvallisuutta ohjaavaa lainsäädäntöä, eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita sekä muita paikallisia turvallisuutta koskevia linjauksia.

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Kouluyhteisön turvallisuutta ohjaavat työturvallisuuslaki ja sen mukainen työsuojelun toimintaohjelma. Muita turvallisuutta ohjaavia säädöksiä ovat pelastuslain- ja asetuksen edellyttämä ajan tasalla oleva **pelastussuunnitelma**.

Kouluillamme on **turvallisuutta koskevat toimintaohjeet**. Kouluyhteisön terveellisyyttä, turvallisuutta ja toimintaohjeiden toteutumista seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti yhteistyössä kouluterveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa.

Toholammin perusopetuksen ja lukion **kriisisuunnitelmassa** ovat ohjeet kriisitilanteissa toimimisesta ja psykososiaalisen tuen järjestämisestä. Turvallisuuden edistämässä koulu toimii yhteistyössä paikallisten viranomaisten kanssa.

Oppilaiden suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluvat kaikille kouluyhteisössä työskenteleville. Väkivallalta, kiusaaminen tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa, sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, mikä loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista koskemattomuutta. Tekijänä voi olla oppilas, opiskelija koulussa työskentelevä aikuinen tai kouluyhteisön ulkopuolinen henkilö.

Koululla on velvollisuus ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Kouluyhteisömme puuttuu aina häiriökäyttäytymiseen.

Alakouluissa tunne- ja vuorovaikutustunneilla harjoitellaan vuorovaikutustilanteita. Hyvät vuorovaikutustaidot ennaltaehkäisevät konflikteja ja auttavat oppilasta suhtautumaan rakentavasti haastaviin tilanteisiin ja kiinnittymään yhteisöön. Näiden taitojen opettaminen edistää siten koko kouluyhteisön hyvinvointia. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamisen tavoitteena on oppilaiden hyvinvoinnin ja kouluviihtyvyyden paraneminen ja kiusaamistapauksien väheneminen.

Kiusaamis-, väkivalta- ja häirintätapauksissa voimme ottaa yhteyttä myös koulupoliisiin tai monialaiseen Ankkuri-tiimiin. Koulussamme pyritään kuitenkin ehkäisemään tällaiset tilanteet ennakoivalla yhteistyöllä koulupoliisin kanssa.

Käyttäytymisohjeet ja seuraamukset

Opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä varten koulussa on YHR:n hyväksymät ja rehtorin vahvistamat järjestyssäännöt, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä. Oppilaiden ja opiskelijoiden on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Jokaisen on käyttäytyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

Jos perusopetuksen oppilas ei noudata järjestyssääntöjä, menetellään perusopetuslain mukaisesti. Käymme ensin kasvatuskeskustelun, jos se ei riitä, voimme käyttää jälki-istuntoa rangaistusmenettelynä. Kirjallisen varoituksen antaa rehtori. Koulusta määräaikaisesta erottamisesta päättää sivistyslautakunta. Kurinpitorangaistuksen tai

opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä oppilaalle järjestetään yksilökohtaista opiskeluhuollollista tukea.

Perusopetuksen oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä kuluvan päivän ajaksi, sekä sitä seuraavaksi työpäiväksi, jos koulu tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan turvallista paluuta takaisin opetukseen sekä tarjotakseen riittäviä opiskeluhuollon palveluita.

Lukion opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voi rehtori antaa kirjallisen varoituksen. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, sivistyslautakunta voi erottaa hänet oppilaitoksesta määräajaksi, kuitenkin enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana säädetään oppivelvollisuuslain 8 §:ssä.

Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.

Lukion opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä opiskelijahuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi opiskelijalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja opiskelijan palatessa opetukseen. Opiskelijalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi.

Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

Oppimisen kannalta säännöllinen läsnäolo koulussa on tärkeää. Poissaoloilla voi olla monenlaisia seurauksia lapsen ja nuoren hyvinvoinnille ja oppimiselle. Kouluissamme pyritään ennaltaehkäisemään poissaoloja varhaisella puuttumisella ja auttamisella. Toholammin perusopetuksessa noudatetaan Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten alueen yhteistä poissaolojen ennaltaehkäisyä, seurannan ja puuttumisen linjauksia.

Perusopetuslaki velvoittaa huoltajaa huolehtimaan lapsensa oppivelvollisuuden suorittamisesta. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluu läsnäolo koulussa. Mikäli oppilas ei voi osallistua opetukseen, tulee siitä ilmoittaa opettajalle jo ensimmäisenä poissaolopäivänä Wilmassa. Mikäli poissaoloilmoitusta ei tule, opettaja ottaa yhteyttä huoltajaan. Luokanopettajan/luokanohjaajan on otettava yhteyttä huoltajiin, kun Wilma antaa runsaista poissaoloista hälytyksen. Tilannearvion jälkeen suunnitellaan riittävät ja tarpeen mukaiset tukitoimet yksilökohtaisesti.

Lukion opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä. Rehtori päättää opiskelijan poissaoloa koskevista menettelyistä.

Myös puutteelliset poissaoloselvitykset ovat huolestuttavia piirteitä lapsen ja nuoren hyvinvoinnissa. Tarvittaessa poissaolojen syitä selvitetään moniammatillisessa opiskeluhooltoryhmässä tai muussa asiantuntijaryhmässä yhdessä huoltajien kanssa. Yhteistyö huoltajien kanssa on ensisijaisen tärkeää. Vakavimmissa tapauksissa koulu voi olla yhteydessä lastensuojelun asiantuntijoihin lapsen kokonaistilanteen selvittämiseksi.

Poissaoloihin puuttuminen voi olla tarpeen esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- selvittämättömät ja luvattomat poissaolot
- toistuvat poissaolot tietyiltä päiviltä tai tunneilta
- runsaat myöhästelyt
- selvitetty poissaolot, kun ne ovat jatkuvia tai niitä on paljon
- jos poissaolojen syynä oleva sairaus ei ole selkeä ja poissaolo jatkuu pitkään ilman lääkärin tai hoitavan tahon lausuntoja
- jos oppilaan ja opiskelijan suoriutumisen taso laskee merkittävästi.

Oppilashuollon kuntakohtainen moniammatillinen ohjausryhmä antaa kouluille yksityiskohtaisemman ohjeen poissaolojen suunnitelmalliseen ennaltaehkäisyyn, seurantaan ja puuttumiseen. Ohjeesta tiedotetaan oppilaita ja opiskelijoita, heidän huoltajiaan sekä aina lukuvuoden alkaessa opettajakuntaa. Keskeistä on, että poissaoloihin puuttumisessa hyödynnetään riittävässä määrin opiskeluhoollon asiantuntijuutta.

8. Yhteistyö oppilaiden ja opiskelijoiden sekä heidän huoltajiensa kanssa

Oppilaan ja opiskelijan vaikuttamismahdollisuudet koulu yhteisössä

Koulun toimintaa kehitettäessä on tärkeää ottaa huomioon lasten ja nuorten mielipiteitä ja toiveita. Oppijoiden osallistaminen koulun toimintaan ja sen suunnitteluun tukee oppimismotivaatiota ja uteliaisuutta sekä edistää oppijan aktiivisuutta, itseohjautuvuutta ja luovuutta tarjoamalla kiinnostavia haasteita ja ongelmia.

Kouluillamme on omat oppilaskuntansa alakouluissa, yläkoulussa ja lukiossa. Oppilaskuntia kuullaan ennen opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä järjestyssääntöjen vahvistamista ja ennen muita oppilaiden asemaan olennaisesti vaikuttavia päätöksiä tehtäessä. Oppijat saavat näin mahdollisuuden osallistua asioiden valmisteluun ja ilmaista mielipiteensä koulunsa toimintaan liittyvistä, heitä yhteisesti koskevista asioista. Myös huoltajien näkemyksiä koulun toiminnasta selvitetään määrääjoin. Oppilaskunnat antavat oppijoille mahdollisuuden osallistua koulun kehittämiseen.

Oppijoilla on mahdollisuus vaikuttaa koulu yhteisön kehittämiseen myös valtakunnallisen kouluterveyskyselyn kautta. Kysely tehdään säännöllisesti kahden vuoden välein. Siihen vastaavat alakoulun 4. ja 5. luokan sekä yläkoulun 8. ja 9. luokan oppilaat sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat.

Lukion opiskelijoille on järjestetty perinteisesti myös omat ns. turpakäräjät, joissa heillä on mahdollisuus tuoda esiin mieltä painavia asioita.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Kasvatustyötä tehdään yhteistyössä kotien kanssa. Tämä edellyttää vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Toholammin perusopetuksessa kodin ja koulun yhteistyö rakentuu koulun toimijoiden, huoltajien, oppilaiden ja eri sidosryhmien arvostavalle yhteistyölle. Keskeisiä toiminnan periaatteita ovat lapsilähtöisyys, yksilöllisyyden ja yhteisön huomiointi, vuorovaikutteisuus, ennakoitavuus ja säännöllisyys, ajantasaisuus ja kiinnostavuus sekä jatkuvuus.

Huoltajille tiedottaminen

Koulun opiskeluhuoltotyöstä tiedotetaan Wilman välityksellä sekä koulun vanhempainiltojen yhteydessä. Koulun opiskeluhuoltohenkilökunta osallistuu asiantuntijoina vanhempainiltoihin. Kouluillamme käytetään Wilma-järjestelmää opiskeluhuoltotyön tukena. Kirjaamiskäytännöt sovitaan ala- ja yläkoululla erikseen. Wilmaa käytetään mm. poissaolojen kirjaamisiin, tiedon välittämiseen opiskeluhuoltohenkilöstön välillä, tuen suunnitelmien kirjaamiseen ja kodin ja koulun väliseen viestintään. Yhteydenotto koulukuraattoriin, -psykologiin ja -terveydenhoitajaan tulee ensisijaisesti tehdä kasvotusten tai puhelimitse.

Tiedonsaanti

Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan / opiskelijan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan / opiskelijan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas tai opiskelija siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä

9. Opiskeluhooltotyön toteutuminen ja seuranta

Opiskeluhooltotyötä samoin kuin kaikkea muutakin koulujen työtä ohjaa Toholammin koulujen pedagoginen suunnitelma, jonka peruskäsitteet ovat kiittäminen, välittäminen ja arvostaminen.

Opiskeluhooltoryhmän työn arviointi

Alakoulujen ja yläkoulu-lukion opiskeluhooltoryhmät (YHR) kehittävät ja arvioivat toimintaansa säännöllisesti. Opiskeluhooltotyön arvioinnin tulee olla suunnitelmallista, monipuolista ja jatkuvaa. Opiskeluhooltotyön laadun näkökulmasta on tärkeää, että työn tekemisen edellytykset ovat asianmukaiset ja toimintatavoissa voidaan aidosti ottaa huomioon oppilaan etu.

Opiskeluhooltopalveluiden hyvän laadun edellytyksiä voidaan pohtia esimerkiksi seuraavien kriteerien valossa:

- opiskeluhooltoryhmän toiminta ja käytänteet, vuorovaikutus koulun opetushenkilöstön kanssa
- palveluiden resursointi / saatavuus
- työn hallinnollinen organisointi / esimiestyö
- palveluista tiedottaminen
- työtilat ja työvälineet
- täydennyskoulutus ja työnohjaus.

Ennaltaehkäisevän opiskeluhooltotyön arviointi koko kouluyhteisön tasolla

Koulun henkilökunnan yhtenä tärkeänä tehtävänä korostuu aiempaa selkeämmin lasten ja nuorten kehitykseen liittyvien vaikeuksien ennalta ehkäiseminen ja ongelmiin varhain puuttuminen. Lisäksi henkilökunnan tehtävä on edistää lasten ja nuorten hyvää oppimista sekä psyykkistä ja fyysistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia. Fyysinen ja psyykinen hyvinvointi saavutetaan parhaiten ennaltaehkäisevällä työllä luomalla koulun arkityöskentely, toimintaympäristö ja -kulttuuri hyvinvointia tuottaviksi.

Ennaltaehkäisevän toiminnan esimerkkejä

Ryhmiä ja luokkia suunnittelu

- oppilaiden ryhmittely kasvua ja oppimista tukevaa

- joustavat ryhmittelyt
- iso/pieni ryhmä
- opettajien/ohjaajien tiimit
- samanaikaisopetus
- riittävä tuki sekä opettajalle että oppilaalle

Pedagogiset keinot

- osallistava pedagogiikka
- eriyttäminen
- opetustilojen sisustaminen ja käyttö
- eriyttävät materiaalit
- motivaatio ja kannustus: kasvua ja oppimista tukeva ilmapiiri
- KVA= kiitän, välitän, arvostan

Koulun ja kodin välinen yhteistyö

- vanhempainillat ja -vartit/ arviointikeskustelut
- säännöllinen ja rakentava yhteydenpito kotiin
- perheen kasvatustyön tukeminen
- perheen oma vastuu ja tehtävät vanhempana
- yhteistyö oppimisen tukemisessa
- yhteistyö tiedonsiirrossa

Varhainen ongelmien tunnistaminen ja puuttuminen

- oppimisen edistymisen ja käyttäytymisen seuranta
- poissaolojen seuranta
- henkilökunnan koulutus
- opiskeluhuoltohenkilöstön konsultointi huolen herätessä
- ns. riskilapsien tarkka seuranta ja tukitoimien käynnistäminen luokassa ja jatkotutkimuksiin lähettäminen
- tiedonsiirto nivelvaiheissa

Monialainen seuranta

- neuvola ja varhaiskasvatus
- tehostettu 5-vuotistarkastus
- kouluvalmiusselvitykset
- kouluterveystarkastukset
- kouluterveyskyselyt
- tehokas opintojen ohjaus
- ammatinvalinnanohjaus, tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin haku

Osallisuutta, kasvua ja oppimista tukeva toiminta

- kummi- ja tukioppilastoiminta
- kerhotoiminta
- koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta
- yhteistyö nuorisotyön ja muiden sidosryhmien kanssa
- ennaltaehkäisevä päihdetyö
- kiusaamista ja väkivaltaa vastustava toiminta
- tukitoimien seuranta